

Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 20.2.2022

Vihreä kulttuurimanifesti

Kulttuuripolitiikan uusi luku

Haluamme nostaa kulttuurin arvostuksen sen ansaitsemalle tasolle. On aika tunnistaa se voima, jonka kulttuuri antaa niin ihmisille kuin myös yhteisöille, alueille, kunnille ja taloudelle. Kulttuuri tulee nähdä elinkeinona ja perusoikeutena. Vihreän kulttuuripolitiikan ytimessä ovat taiteen vapaus ja itseisarvo, kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tasa-arvoinen saavutettavuus sekä taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten toimeentulo. Puolustamme ilmaisun- ja sananvapautta sekä taiteen moninaisuutta. Arvostamme kulttuuria sen kaikissa muodoissa. Vihreiden tavoitteena on nostaa kulttuurin rahoitusta.

Ehdotamme muun muassa:

- Kulttuurin rahoituksen kasvattamista pysyvästi yli prosenttiin valtion budjetista,
- Kulttuuripoliittisen selonteon laatimista ja kulttuuripolitiikan johtamisen parantamista,
- Kulttuurin myönteisten taloudellisten vaikutusten näkyväksi tekemistä,
- Kulttuurin roolin vahvistamista osana kuntien elinvoima- ja elinkeinopolitiikkaa sekä taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteen käyttöä ja
- Yleisradion rahoituksen ja monipuolisen kulttuuritarjonnan turvaamista.

Ilman tekijöitä ei ole kulttuuria

Taidetta ei synny ilman taiteilijoita eivätkä kulttuurisisällöt synny itsestään. Niin taiteilijoiden kuin muidenkin kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa ja sosiaaliturvaa tulee parantaa merkittävästi ja siirtymistä toimeentulon muotojen välillä tulee sujuvoittaa. Pohja taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten työlle luodaan varhaiskasvatuksesta aina korkeakoulutukseen jatkuvalla laadukkaalla taidekoulutuksella.

Ehdotamme muun muassa:

- Perustulokokeilua, jossa on mukana myös taide- ja kulttuurialan ammattilaisia,
- Kompensaatiomallia korvaamaan valtioneuvoston päätöksistä johtuvia tulonmenetyksiä,
- Yhdistelmävakuutusta helpottamaan palkkatyön ja yrittäjyyden yhteensovitusta,
- Sosiaaliturvan epäkohtien korjaamista,
- Apurahojen tason ja määrän kasvattamista sekä
- Oikeudenmukaista korvausta tekijöille myös alustatalouden aikana.

Kulttuuri kuuluu kaikille

Vihreille kulttuuri on perusoikeus, joka kuuluu kaikille ja on osa jokaisen ihmisen elämää. Kaikilla on oltava mahdollisuus nauttia kulttuuripalveluista ja taiteen harrastamisesta asuinpaikasta, iästä, taustasta, sosioekonomisesta asemasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuurin saavutettavuutta ja kaikkien osallisuutta edistetään myös turvaamalla taiteen ja kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tukemalla kulttuurin eri muotoja tasapuolisesti.

Ehdotamme muun muassa:

- Kaiku-kortin laajentamista koko maahan,
- Lisää lastenkulttuuria esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulupäivien yhteydessä,
- Taiteen viemistä vankiloihin, hoitolaitoksiin ja muiden sellaisten yleisöjen luokse, jotka eivät kykene itse hakeutumaan kulttuuripalvelujen luokse,
- Kulttuurisen monimuotoisuuden huomiointia kulttuurirahoituksen kriteereissä sekä
- Harrastamisen Suomen mallin vakiinnuttamista kouluihin koko maassa.

Kulttuuri elää ajassa

Digitaalisilla palveluilla voidaan edistää kulttuurin saavutettavuutta. Digitaalinen taide ja kulttuuri tavoittavat myös ihmisiä, joita ns. perinteinen kulttuuri ei puhuttele. Digitaalinen kulttuuri tulee nähdä yhtä arvokkaana kulttuurin muotona kuin muutkin. Monille luoville aloille, kuten pelialalle, AV-alalle, kuvitukselle ja musiikille digitaalisuus on lähtökohta, joka mahdollistaa globaalisti skaalautuvan toiminnan. Digitalisoituminen tuo mukanaan mahdollisuuksia innovaatioille, jotka voivat luoda kulttuurialalle uutta, kannattavaa liiketoimintaa ja uusia väyliä kulttuurin äärelle.

Ehdotamme muun muassa:

- Uusien kulttuurin muotojen kehittymisen mahdollistamista siten, että järjestelmä on oikeudenmukainen tekijänoikeuksien haltijan kannalta,
- Digitaalisten liiketoimintamallien ja innovaatioiden tukemista kulttuurialalla,
- Nuorten digitaalista sisältöä tuottavien oikeuksista ja turvallisuudesta huolehtimista,
- Pelien ja internet-kulttuurin hyödyntämistä syrjäytyneiden nuorten tavoittamisessa ja tukemisessa ja
- Systemaattista puuttumista häirintään ja syrjintään kulttuurin kentällä

Kulttuuri on yhteiskunnan kivijalka

Taide ja kulttuuri ovat keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa. Taiteen ja kulttuurin ilmiselvän ja kiistämättömän itseisarvon lisäksi niillä on myös mittavia positiivisia kerrannaisvaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin, talouteen, työllisyyteen ja verotuloihin sekä yhteiskunnalliseen vakauteen ja osallisuuteen. Kulttuuri ja taide auttavat meitä asettumaan toisen ihmisen asemaan ja ymmärtämään maailmaa eri näkökulmista. Niiden keinoin voidaan lisätä yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä, empatiaa ja vuoropuhelua yli sosiaalisten ja kulttuuristen rajojen ja edistää näin yhteiskuntarauhaa. Taiteeseen ja kulttuuriin investoiminen kannattaa ja tuottaa moninkertaisesti hyötyä suhteessa siihen sijoitettuihin varoihin.

Ehdotamme muun muassa:

- Luovien alojen taloudellisen toimeliaisuuden, kasvun ja viennin tukemista ja ruokkimista niin, että kulttuurialan osuus BKT:sta (3,6%) nousee kohti EU:n keskitasoa (7%),
- Kulttuurialan erityispiirteet huomioivia tuki-instrumentteja ja suurempaa osuutta valtion vientituesta luoville aloille sekä
- Kulttuurin hyvinvointivaikutusten huomioimista kunnissa ja kulttuurilähetteen käyttöä hyvinvointialueilla.

Kulttuuripoliittinen ohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 20.2.2022.

Tämä ohjelma korvaa valtuuskunnan 27.5.2018 hyväksymän kulttuuripoliittisen ohjelman.

Sisällysluettelo

[Johdanto](#)

[Kulttuuristen perusoikeuksien turvaaminen](#)

[Kulttuuripalvelujen saavutettavuus](#)

[Kirjastot kulttuurin kivijalkana](#)

[Omaehtoinen kulttuuritoiminta](#)

[Kulttuurinen moninaisuus ja tasa-arvo](#)

[Digitaalisuus kulttuurin alustana ja saavutettavuuden edistäjänä](#)

[Taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus](#)

[Vahvistetaan kulttuurin ja taiteen rahoitusta](#)

[Rahapeliin tuotto kulttuurin rahoituksena](#)

[Kunnat taiteen ja kulttuurin rahoittajina](#)

[Valtionosuusjärjestelmä ja muut valtion määrärahat](#)

[Prosenttiperiaate](#)

[Yleisradion rahoitus ja tehtävät](#)

[Työllisyys, toimeentulo ja turvaverkot kulttuurialalla](#)

[Kulttuuri on työtä ja toimeentuloa](#)

[Sosiaaliturvan epäkohtien korjaaminen](#)

[Apuhahat](#)

[Taiteilija-allianssi ja taiteilijapalkkakokeilu](#)

[Eläkkeet](#)

[Tekijänoikeuskorvaukset](#)

[Visuaalisten taiteiden rakenteet ja näyttelypalkkiojärjestelmä](#)

[Kulttuurin, taiteen ja luovien alojen markkinat](#)

[Kulttuurista ja luovista aloista taloudellista hyvinvointia](#)

[Kulttuurialan kansainvälistyminen ja kulttuurivienti](#)

[Kulttuuri ja koulutus](#)

[Taito- ja taideaineet varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa](#)

[Taiteen perusopetus](#)

[Kerhotoiminta ja kulttuurin harrastaminen](#)

[Vapaa sivistystyö](#)

[Toisen asteen ammatillinen koulutus](#)

[Taidealojen korkeakoulutus](#)

[Kulttuuri elinympäristössämme](#)

[Kulttuuri ja hyvinvointi](#)

[Rakennetun ympäristön laatu](#)

[Monimuotoinen kulttuuriperintö](#)

Johdanto

Kulttuurissa on Suomen tulevaisuus. Haluamme nostaa kulttuurin arvostuksen sen ansaitsemalle tasolle.

Koronapandemiassa olemme eläneet aikaa, joka hakee vertaistaan modernissa historiassa. Taiteen ja kulttuurin ammattilaisille sekä muille kulttuurialalla työskenteleville tämä aika on ollut valtavan raskasta.

Samalla aika rajoitetun kulttuuritoiminnan maailmassa on kirkastanut kulttuurin merkityksen. Elämä ilman jaettuja aplodeja teatterissa, ilman herkistymistä orkesterin tahtiin, hyppimistä ihmisjoukossa klubikeikalla, ilman muskareita ja kuviskerhoja, on ollut omituista ja hailakkaa. Kulttuuri kyseenalaistaa, vahvistaa, yhdistää ja luo onnea. Ilman sitä elämä on vain kalpea versio itsestään.

On aika tunnistaa se voima, jonka kulttuuri antaa niin ihmisille kuin myös yhteisöille, alueille, kunnille ja taloudelle. Kulttuurin voimaa ei pidä vähätellä, vaan sitä tulee ruokkia. Kulttuuri tulee nähdä elinkeinona ja perusoikeutena.

On aika nostaa kulttuurin tukeminen sivulauseesta otsikoksi. On korkea aika nostaa kulttuuri sen ansaitsemaan yhteiskunnalliseen asemaan.

Maapallon kantokyky ei kestä tavaroiden kulutuksen jatkuvaa lisääntymistä. Vaikka aineettoman kulttuurin tuottaminen ja nauttiminen jättää myös hiilijalanjälkiä, ovat monet kulttuurin muodot kuitenkin materiaalista kuluttamista kestävämpiä tapoja viettää aikaa ja saada elämään sisältöä ja merkitystä.

Samalla käynnissä on elinkeinojen murros. Enää pitkään aikaan ei ole pitänyt paikkansa se sanonta, että Suomesta ei kannata viedä ulkomaille mitään hevosta pienempää. Me voimme viedä monenlaista skaalautuvaa sisältöä: musiikkia, pelejä, elokuvia, kuvituksia, kirjallisuutta, tv-sarjoja, käsikirjoituksia ja esityksiä. Kulttuurilla on valtavasti hyödyntämätöntä potentiaalia, jonka valjastaminen vaatii alojen toiminta- ja kasvuedellytysten kehittämistä. Tällä hetkellä Suomessa kulttuurin osuus bruttokansantuotteesta on 3,6 % ja EU:ssa keskimäärin 7 %. Kulttuurin ja laajemmin luovien alojen osuutta bruttokansantuotteesta tulisi pyrkiä kasvattamaan eurooppalaista keskiarvoa kohti.

Kulttuuri edistää tutkitusti ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä sekä ylläpitää

aktiivisuutta ja toimintakykyä. Kulttuuri on olennainen työkalu itsen, yhteisön ja ympäröivän maailman hahmottamiseen sekä yksilön ja yhteisön identiteetin rakentamiseen. Oikeus omaan kulttuuriin ja jokaisen oikeus päästä osalliseksi sivistyksestä ja kulttuurista on turvattu niin Suomen perustuslaissa kuin YK:n yleissopimuksessa.

Kulttuuripolitiikkaan tarvitaan siis uusi ote. Kulttuurin merkitys on otettava tosissaan. Suomessa ei ole laajasti jaettua ja hallinnonalat ylittävää kansallista kulttuuristrategiaa, mikä näkyy myös rahoituksen puutteena ja ennalta-arvaamattomuutena. Haluamme taata jatkossakin taiteen ja kulttuurin elinvoiman ja vapauden. Koronan jälkeiseen tilanteeseen taide ja kulttuuri tarvitsevat vakaan perusrahoituksen lisäksi myös elvyttävää lisärahoitusta.

Vihreän kulttuuripolitiikan ytimessä ovat taiteen vapaus ja itseisarvo, kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tasa-arvoinen saavutettavuus sekä taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten toimeentulo. Puolustamme ilmaisun- ja sananvapautta sekä taiteen moninaisuutta. Arvostamme kulttuuria sen kaikissa muodoissa. Tuemme mahdollisuutta tehdä taidetta erilaisista lähtökohdista, erilaisiin tarpeisiin ja erilaisille yleisöille, emmekä halua yhteiskunnan säätelevän taiteen sisältöjä. Haluamme vahvistaa taiteen ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa ja nostaa vahvan ja rohkean kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen keskustelun ytimeen. Näemme vilkkaan kulttuurielämän paikallisena vetovoimatekijänä ja haluamme muistuttaa kulttuurin ja taiteen tärkeydestä ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Vihreille kulttuuri on perusoikeus, joka kuuluu kaikille ja on osa jokaisen ihmisen elämää. Kaikilla on oltava mahdollisuus nauttia kulttuuripalveluista ja taiteen harrastamisesta asuinpaikasta, iästä, taustasta, sosioekonomisesta asemasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuurin saavutettavuutta ja kaikkien osallisuutta edistetään myös turvaamalla taiteen ja kulttuuripalveluiden monimuotoisuus ja tukemalla kulttuurin eri muotoja tasapuolisesti. Elinvoimainen kulttuuri ammentaa jatkuvasti ympäröivistä yhteisöistä ja luo uusia alakulttuureja rikastuttamaan itseään. Vahvistamalla erilaisten kulttuurien asemaa yhteiskunnassa tuetaan myös vähemmistöjen hyvinvointia ja parannetaan kulttuurikentän moninaisuutta.

Kulttuuri tarvitsee toimivat rakenteet. Kulttuurialan toimijoiden ekosysteemi on moninainen: valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat toimijat, vapaa kenttä, freelancerit ja yrittäjät ovat kaikkien keskeisiä osia. Kulttuuria ei voi jättää vain markkinoiden tai ihmisten hyväntahtoisuuden varaan, vaan valtion ja kuntien on kannettava vastuunsa kulttuurin rahoituksesta. Vihreiden mielestä taiteen ja kulttuurin julkiseen rahoitukseen tulee tehdä selkeä tasokorotus. Rahoitusrakenteita tulisi kehittää kokonaisuutena ja kauaskantoisesti. Samalla tulee pyrkiä poistamaan kulttuurialan kasvavaa eriarvoisuutta.

Taidetta ei synny ilman taiteen tekijöitä eivätkä kulttuurisisällöt synny itsestään. Niin taiteilijoiden kuin muidenkin kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa ja sosiaaliturvaa tulee parantaa merkittävästi ja siirtymistä toimeentulon muotojen välillä tulee sujuvoittaa. Pohja taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten työlle luodaan varhaiskasvatuksesta aina korkeakoulutukseen jatkuvalla laadukkaalla taidekoulutuksella. On myös laajemmin merkityksellistä, että taito- ja

taideaineet kuuluvat jokaisen suomalaisen koulusivistykseen ja että taiteen perusopetus ja taideharrastukset ovat tasa-arvoisesti kaikkien ulottuvilla. Näin kulttuurin ja taiteen tekeminen ja kokeminen voivat olla osa jokaisen arkea ja elämää.

Taide ja kulttuuri ovat keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa. Taiteen ja kulttuurin ilmiselvän ja kiistämättömän itseisarvon lisäksi niillä on myös mittavia positiivisia kerrannaisvaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin, talouteen, työllisyyteen ja verotuloihin sekä yhteiskunnalliseen vakauteen ja osallisuuteen. Kulttuuri ja taide auttavat meitä asettumaan toisen ihmisen asemaan ja ymmärtämään maailmaa eri näkökulmista. Niiden keinoin voidaan lisätä yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä, empatiaa ja vuoropuhelua yli sosiaalisten ja kulttuuristen rajojen ja edistää näin yhteiskuntarauhaa. Taiteeseen ja kulttuuriin investoiminen kannattaa ja tuottaa moninkertaisesti hyötyä suhteessa siihen sijoitettuihin varoihin.

Kulttuuristen perusoikeuksien turvaaminen

Kulttuuripalvelujen saavutettavuus

Kulttuuri kuuluu kaikille. Taide- ja kulttuuripalveluissa on oltava oikeus ja mahdollisuus kehittää itseään taiteen ja kulttuurin keinoin sekä kokea ammattimaisesti tuotettua taidetta ja kulttuuria. Läheltä löytyvien matalan kynnyksen kulttuuripalvelujen tarjonta tukee hyvinvointia ja vahvistaa osallisuuden tunnetta. Lähipalvelujen käyttö ja niiden toteuttamiseen osallistuminen myös vahvistavat lähidemokratiaa ja alueen omaleimaisen kulttuuritoiminnan syntymistä. Erityisen tärkeää on huolehtia niiden ihmisten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta, joiden mahdollisuudet hakeutua itse kulttuuripalvelujen pariin ovat rajalliset. Taloudellinen tilanne ei saa olla este kulttuurin harrastamiselle ja pienituloisten pääsyä kulttuuripalvelujen pariin tulee tukea rahallisesti. Myöskään kulttuuri, kieli tai fyysinen rajoite ei saa sulkea ihmistä pois taiteen ja kulttuurin kokemisen ja toteuttamisen ääreltä. Vähemmistöjen oikeudet ja mahdollisuudet omaan kulttuuriin ja sen toteuttamiseen on turvattava.

- Pidetään valtion ja kuntien tuki kulttuuritoimijoille riittävällä tasolla, jotta toimijoilla on mahdollisuus tarjota myös pienituloisen kukkarolle sopivia lippuja.
- Otetaan kaikkialla Suomessa käyttöön Kaiku-kortti, joka mahdollistaa maksuttomia pääsylippuja julkisesti tuettuihin kulttuuripalveluihin. Kannustetaan myös kaupallisen kulttuuritarjonnan toimijoita luomaan vastaavia hankkeita ja hyödyntämään sidosryhmiensä tarjoamia välineitä tällaiseen tarjontaan.
- Tehdään taide-, taidekasvatus- ja kulttuuripalvelut kaikkien saavutettaviksi tukemalla kulttuuritoimijoiden yhteiskuntavastuuta. Edistetään taiteen viemistä vankiloihin, hoitolaitoksiin ja muiden sellaisten yleisöjen luokse, jotka eivät kykene itse hakeutumaan kulttuuripalvelujen luokse. Servitetään esimerkiksi mahdollisuuksia maksuttoman kulttuuripalvelusträimin lisäämiselle vankiloiden sallittujen nettipalveluiden tarjontaan.
- Taataan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti kaikille lapsille oikeus taiteeseen ja kulttuuriin - tekijänä ja kokijana. Turvataan päiväkotien ja koulujen mahdollisuus viedä lapsia kokemaan taidetta ja kulttuuria sekä erilaisten esitysten ja

taide-elämysten tuominen päiväkoteihin ja kouluihin. Tuodaan kulttuurikasvatussuunnitelma osaksi opetussuunnitelmaa. Vakiinnutetaan Taidetestaajamallin mukainen taidelaitosten lapsille ja nuorille suunnattu yleisötyö. Jokaisen maakunnan alueella tulee olla vähintään yksi lastenkulttuurin keskus.

- Otetaan yksi- ja kaksivuotisneuvolan yhteydessä käyttöön kulttuurineuvolakortti, joka sisältää kunnan tarjoamia kulttuuripalveluita ja -tapahtumia, mutta johon voi myös kirjata omia kulttuurikokemuksia.
- Lisätään asukkaiden osallisuutta ja toimijuutta ottamalla heitä mukaan taide- ja kulttuuripalvelujen suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi osallistavan budjetoinnin kautta.
- Otetaan taiteen menetelmät käyttöön kansalaisyhteiskuntaan osallistumisessa, elinympäristöjen kehittämisessä ja kaupunkisuunnittelussa.
- Varmistetaan kulttuuritilojen esteettömyydellä täysimääräinen osallisuus riippumatta esimerkiksi toimintakyvyn rajoitteista. Poistetaan myös saavuttamisen ja osallistumisen esteitä, jotka liittyvät aisteihin, kieliin, viestintään, ymmärtämisen vaikeuteen ja asenteisiin.
- Parannetaan syrjäseutujen kulttuuritarjonnan alueellista saavutettavuutta liikkuvilla ratkaisuilla. Otetaan käyttöön myös digitaalista kurssitarjontaa ja kulttuurielämyksiä.
- Laajennetaan kulttuuriseteleiden käyttöä myös kirjaostoihin.

Kirjastot kulttuurin kivijalkana

Kirjastot takaavat tasavertaisen pääsyn kirjojen, kirjallisuuden, musiikin, kulttuurin ja tiedon lähteille. Ne edistävät lukutaitoa, joka puolestaan vahvistaa osallisuutta, hyvinvointia ja yksilön inhimillistä kasvua, mahdollistaa integroitumisen yhteiskuntaan ja auttaa pitämään yhteyttä omaan kulttuuritaustaan ja kieleen. Kirjastoilla on erityisen suuri merkitys lasten ja kouluikäisten lukutaitokasvatuksessa. Kirjastot tarjoavat myös kokoontumistiloja, kulttuuritapahtumia ja verkkoyhteyden. Kirjallisuuden saatavuus ja saavutettavuus lähellä kotia on suomalaisen ja suomenkielisen kulttuurin elinehto, panostus kulttuuriseen pääomaan, sivistykseen ja demokratiaan.

- Pidetään kirjaston käyttö maksuttomana ja huolehditaan kirjastojen saavutettavuudesta, kehittämisestä ja resursseista. Kirjastot on pidettävä toiminnassa myös yhteiskunnan kriisitilanteissa.
- Laajennetaan kirjastojen aukiolokokeiluja ja kehitetään kirjastojen asemaa koko kansan kulttuurikeskuksina – kirjastolain moninaiset perustehtävät huomioiden. Kirjastot voivat olla alueen ihmisten kohtaamispaikkoja, joissa on saatavilla monipuolisesti erilaisia kulttuuripalveluita ja mahdollisuuksia toteuttaa omaehtoista kulttuuria. Kirjastoihin voidaan myös viedä esimerkiksi nuorisotyötä, sosiaalipalveluita, neuvontaa ja koulutusta digitaaliseen asiointiin.
- Kehitetään ja vahvistetaan kirjastojen monipuolista ja korkealaatuista kokoelmatarjontaa edistävää ostotukijärjestelmää. Huolehditaan kirjastojen kokoelmien monimuotoisuudesta: valtion tuen kirjastoille tulee olla riittävä esimerkiksi pienlevikkisten kulttuurituotteiden hankkimiseen ja kirjastoissa tulee olla aineistoa myös muilla kuin kotimaisilla kielillä.

- Luodaan normi, joka takaa kirjastopalvelut helposti saavutettavana kunnallisena lähipalveluna: tietyn kokoista aluetta kohden tulee olla kirjasto tai kirjastoauto. Huolehditaan siitä, että jokaisessa kunnassa on koulutettuja kirjastonhoitajia.
- Luodaan kustantajien ja kirjastojen välille jatkuva sopimus sähköisten materiaalien käytöstä ja mahdollistetaan tekijöille lainauskorvaus myös sähköisistä materiaaleista.

Omaehtoinen kulttuuritoiminta

Kulttuuripalveluiden käyttämisen lisäksi kaikilla tulee olla mahdollisuus itse tuottaa kulttuuria ja elävöittää omaa yhteisöään järjestämällä kulttuuritapahtumia. Ihmisten omille ideoille kuuluu lähtökohtaisesti sanoa ”kyllä”, sillä kiinnostavat tapahtumat ovat tärkeä osa elävää ja vetovoimaista kuntaa ja edesauttavat asukkaiden hyvinvointia. Kuntien tulee tukea kuntalaisten omaa aktiivisuutta ja yhteisöllisten tapahtumien järjestämistä helpottamalla tapahtumien lupabyrokratiaa ja tarjoamalla rahoitusmahdollisuuksia myös uudentyyppiselle ja vakiintumattomalle toiminnalle. Erilaisten ala-, vaihtoehto- ja marginaalikulttuurien elinvoima ja mahdollisuus kasvaa laajemman yleisön tietoisuuteen tulee turvata.

Kulttuuri tarvitsee tilaa. Riittävän edulliset ja saatavilla olevat tilat ovat kynnyskysymys paitsi taiteen tekemiselle myös kulttuuriharrastuksille. Merkittävä osa etenkin nuorisokulttuurista tarvitsee spontaanille toiminnalleen matalan kynnyksen tiloja, joiden käyttöä eivät normit ylhäältä määritetyt taiteen raja-aidat. Niin nuorten kuin erilaisten alakulttuurien tasavertaiset mahdollisuudet omaehtoiseen kulttuurin harrastamiseen tulee turvata. Elävä taide tarvitsee toimivia ja helposti muunneltavia julkisia tiloja, jotka toimivat parhaimmillaan sekä ammattilaisten että harrastajien käytössä.

- Tarjotaan kuntien tiloja ja muita resursseja harrastusryhmien, yhdistysten ja kansalaisten käyttöön omaehtoista kulttuuritoimintaa varten mahdollisimman monipuolisesti, joustavasti ja edullisesti – parhaimmillaan maksuttomasti.
- Panostetaan kunnissa muunneltaviin ja monikäyttöisiin yhteisötiloihin. Mahdollisuutta olemassa olevien tilojen väliaikaiseen ja osittaiseen käyttöön lisätään.
- Kehitetään kulttuurin rahoitusjärjestelmiä tukemaan perinteisten toimijoiden ohella myös spontaania ja kokeiluluontoista toimintaa.
- Tapahtumien järjestämiseen liittyvissä luvissa pyritään yhden luokun periaatteeseen. Luodaan tapahtumien järjestämiseen sujuvuutta ja tarjotaan neuvontaa byrokratian sijaan.
- Urbanin taiteen ja katutaiteen toteuttamisen mahdollisuuksia tulee edistää. Luodaan katutaiteelle oma kevennetty lupaprosessi ja pyritään eroon katutaiteen lupamaksuista.
- Vahvistetaan ihmisten yhdenvertaisuutta omaehtoisen kulttuurin tekemisen ja harrastamisen suhteen. Esimerkiksi toimeentulotuessa ei tällä hetkellä huomioida harrastusvälineitä eikä vammaisen välttämättä saa henkilökohtaista apua harrastustoimintaan.

Kulttuurinen moninaisuus ja tasa-arvo

Taide- ja kulttuuripalvelujen toteuttamisessa tulisi huomioida kulttuurisesti ja kielellisesti yhä moninaisempi väestö. Myöskään sukupuolten välinen tasa-arvo ei toteudu kulttuurin kentällä. Maahanmuuttajaväestö ei käytä kulttuuripalveluja valtaväestön lailla, ja muualta muuttaneilla ammattitaiteilijoilla on haasteita päästä osaksi taide- ja kulttuurikenttää. Rahoituksen kohdistaminen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi rakentaa yhteiskunnallista tasa-arvoa. Moninaisuutta pitää oppia tunnistamaan paremmin ja kulttuurien välistä vuoropuhelua tulee vahvistaa. Maahanmuuttajataustaisten taiteilijoiden osuutta ja kuulemistä heitä itseään koskevassa päätöksenteossa ja alan strategisessa kehittämisessä tulee lisätä. Taiteen ja kulttuurin kokemisen ja tekemisen sekä taiteilijuuden tulee olla saavutettavaa vammaisille aina taiteen perusopetukseen osallistumisesta lähtien. Kulttuurista moninaisuutta tulisi arvioida osana kulttuurista kestävästä kehitystä.

- Huomioidaan kulttuurinen monimuotoisuus kulttuurirahoituksen kriteereissä. Kulttuurirahoituksen jaossa tähdätään sukupuolten väliseen tasa-arvoon.
- Kehitetään toimielinten käytännön työskentelyssä mahdollisuuksia hyödyntää, eritaustaisten ihmisten asiantuntemusta myös muilla kielillä kuin suomeksi tai ruotsiksi.
- Edistetään anonyymiä työnhakua taide- ja kulttuurialan rekrytoinneissa.
- Kannustetaan kaikkia VOS-rahoitusta saavia tahoja edistämään kulttuurisen moninaisuuden toteutumista. Luodaan uusia ohjausmekanismeja kulttuurisen moninaisuuden tukemiseen.
- Kehitetään kulttuurialalle väline kulttuurisen moninaisuuden ja kestävä kehityksen kehittämiseen ja arviointiin. Kulttuurialan normatiivisuuteen ja syrjiviin rakenteisiin liittyen tarvitaan lisää tutkimusta, jatkuvaa seuranta ja kehittämistyötä.
- Vahvistetaan kulttuurivähemmistöjen ja alkuperäiskansojen kulttuurisia oikeuksia, kuten oikeutta opiskella, harjoittaa kulttuuria omalla kielellä ja mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon.
- Puolustetaan paikallisen kulttuurin säilymistä edellytyksiä niin kotimaassa kuin kehitysyhteistyössä.
- Parannetaan taiteen kokemisen ja tekemisen saavutettavuutta vammaisille esimerkiksi selkokielisillä ja ruudunlukijalla luettavilla verkkosivuilla sekä muilla palveluilla.
- Parannetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä taiteilijana lisäämällä erityistaidetoimintaa sekä kehittämällä apurahaprosesseja ja erityistä tukea tarvitsevan taiteilijan urapolkuja.
- Luodaan turvallisempia tiloja ja veloitetaan taide- ja kulttuurialan toimijat puuttumaan systemaattisesti häirintään ja syrjintään sekä ehkäisemään epäasiallista käytöstä ennalta mm. luomalla selkeät hyvän kohtelun pelisäännöt ja menettelytavat ongelmatilanteisiin.
- Veloitetaan taiteen ja kulttuurin alan laitokset ja organisaatiot sisällyttämään toimintaansa moninaisuus- ja yhdenvertaisuuskoulutusta tai käyttämään moninaisuusasiantuntijoita kehitystyössään.
- Perustetaan taiteilijaresidenssejä vainoa pakeneville taiteilijoille ja taiteen tutkijoille yhteistyössä esimerkiksi yliopistojen ja taidelaitosten kanssa.

Digitaalisuus kulttuurin alustana ja saavutettavuuden edistäjänä

Digitaalisilla palveluilla voidaan edistää kulttuurin saavutettavuutta. Digitaalinen taide ja kulttuuri tavoittavat myös ihmisiä, joita ns. perinteinen kulttuuri ei puhuttele. Digitaalinen kulttuuri tulee nähdä yhtä arvokkaana kulttuurin muotona kuin muutkin.

Monille luoville aloille, kuten pelialalle, AV-alalle, kuvitukselle ja musiikille digitaalisuus on lähtökohta, joka mahdollistaa globaalisti skaalautuvan toiminnan. Tärkeää niiden osalta on levitysalustojen reilut käyttöehdot ja tekijänoikeuksien kunnioittaminen osana arvoketjuja.

Koronapandemian aikana monet esittävän taiteen organisaatiot tekivät onnistuneesti striimin kautta esitettyjä konsertteja ja teatteriesityksiä. Digitaalisuuden hyödyntämisessä on kuitenkin erityisesti esittävän taiteen osalta haasteena, että esitysten toteuttaminen laadukkaina striimeinä on kalliimpaa kuin esitysten toteuttaminen perinteisin keinoin ja digitaalisia esityksiä on nykyisessä toimintaympäristössä vaikea saada taloudellisesti kannattaviksi.

Digitalisoituminen tuo kuitenkin mukanaan mahdollisuuksia innovaatioille, jotka voivat luoda kulttuurialalle uutta, kannattavaa liiketoimintaa ja uusia väyliä kulttuurin äärelle.

Paljon on yhä matkaa digitalisaation täysimääräiseen hyödyntämiseen kulttuurin kentällä - ja tekemistä on perusasioissakin. Esimerkiksi museoiden kokoelmien digitointiaste ei ole vielä riittävällä tasolla.

- Mahdollistetaan digitaalisten liiketoimintamallien ja innovaatioiden kehittäminen kulttuurialalla esimerkiksi valtion takaamin yrityslainoin tai yksinkertaisilla yritystuilla, joissa kulttuurialan erityispiirteet on huomioitu.
- Mahdollistetaan esittävän taiteen organisaatioiden ja esimerkiksi kirjastojen yhteistyöllä suorien striimi-lähetysten julkinen palvelu, joka on matalalla kynnyksellä saavutettavissa valikoidusta ohjelmistosta.
- Huolehditaan striimattujen esitysten kohtuullisten tekijänoikeuskorvauksien toteutumisesta.
- Huolehditaan, että digitaalisten kulttuurin levitysalustat kunnioittavat tekijöiden oikeuksia esimerkiksi tarjoamalla helpon mahdollisuuden siirtää sisältöä alustalta toiselle, pääsyn omia teoksia koskevaan dataan ja läpinäkyvät sisällön hyväksymiskäytännöt. Myös alustojen sisältöä ehdottavien algoritmien tulee olla läpinäkyviä.
- Huolehditaan nuorten digitaalista sisältöä tuottavien oikeuksista ja turvallisuudesta. Yhä useampi lapsi ja nuori tekee sisältöä internetiin striimauskanavilla, digitaalisilla taidealustoilla ja pelejä tekemällä. Lasten yksityisyydensuoja, digiturvallisuustaidot, mahdollisuus julkaista teoksiaan ja moraaliset oikeudet tulee taata. Luodaan kanavia, joiden kautta digitaalisen kulttuurin harrastamisesta voi joustavan kouluttautumisen kautta tehdä ammatin.
- Hyödynnetään pelejä ja internet-kulttuuria syrjäytyneiden nuorten tavoittamisessa ja tukemisessa. Tuetaan sähköistä urheilua ja edistetään pelien käyttöä koulutuksessa.
- Huolehditaan, että digitaalisen kulttuurin tapahtumat ovat avoimia ja turvallisia kaikkien sukupuolten edustajille sekä kaikille vähemmistöille.
- Digitalisaatio mahdollistaa museoiden palvelujen tarjoamisen ajasta ja paikasta

riippumattomasti. Mahdollistetaan museoiden resurssit kehittää digitaalisia palveluitaan. Varataan kulttuuriperinnön digitalisaatioon riittävästi resursseja ja kiinnitetään huomiota museotyön digitalisointiin. Kokoelmien digitoinnin lisäksi digitoidun materiaalin hallinnan, saavutettavuuden ja käytön mahdollistavien järjestelmien käyttöönotto edellyttää lisäresursointia. Luodaan myös digitaalisen perinnön säilytysohjelma, jolla tallennetaan suomalaista digitaalista taidetta.

Taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus

Vahvistetaan kulttuurin ja taiteen rahoitusta

Kulttuuripolitiikan tulee mahdollistaa korkeatasoisen kulttuurin ja taiteen edellytykset Suomessa. Kulttuuriin ja taiteeseen kannattaa panostaa nykyistä enemmän ja monipuolisemmin rahaa, sillä riittävä ja monipuolinen rahoitus takaa elävän ja monipuolisen taiteen. Rahapelituottojen hupeneman vuoksi kulttuurin rahoitukseen kohdistuu lähivuosina suuria ratkaistavia kysymyksiä. Kulttuurialan toimijoille on tärkeää, että toiminnan rahoitus on riittävän ennustettavaa. Ammattimaisen taiteen rahoittaminen on elinehto kukoistavalle suomalaiselle kulttuurille. Valtion lisäksi myös kunnilla ja hyvinvointialueilla on tärkeä rooli kulttuurin rahoituksen turvaamisessa. Panostukset taiteeseen ja kulttuuriin vauhdittavat ja vahvistavat taloutta paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti esimerkiksi kulttuurimatkailun, innovaatioiden, yhteiskunnallisten ongelmien ennaltaehkäisyn ja verotulojen muodossa.

- Tehdään opetus- ja kulttuuriministeriön taide- ja kulttuuribudjettiin 125 miljoonan euron tasokorotus ja säilytetään se jatkossakin yli prosentissa valtion talousarvion loppusummasta. Kasvatetaan kulttuurin rahoitusta myös muilla hallinnonaloilla.
- Laaditaan kulttuuripoliittinen selonteko ja siihen perustuva konkreettinen toimenpideohjelma. Tehdään tässä yhteydessä näkyväksi se, että kulttuuriin investoiminen kannattaa myös taloudellisesti: kulttuuri tuottaa tutkitusti suoraan ja epäsuorasti moninkertaisesti siihen sijoitetut julkiset varat.
- Parannetaan kulttuuripolitiikan johtamista ja koordinaatiota valtionhallinnossa ja tuetaan kulttuurin edellytyksiä laajasti eri hallinnonaloilla: esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriössä voidaan vahvistaa luovaa taloutta, sote-palveluissa rahoittaa kulttuurihyvinvointia ja ulkoministeriössä tukea kulttuurivientiä.
- Laajennetaan kotitalousvähennystä kattamaan myös kulttuurihankinnat, esimerkiksi esittävän tai visuaalisen taiteen tilaaminen yksityishenkilönä.

Rahapelien tuotto kulttuurin rahoituksena

Rahapeliuottojen osuus taiteen ja kulttuurin rahoituksesta on historiallisista syistä ollut merkittävä. Veikkauksen tuotot tulee siirtää kokonaan valtion budjettiin, kuten parlamentaarinen rahapeliuottojen tulevaisuutta pohtinut työryhmä on sopinut. Rahapeliuotoilla rahoitetut menot tulevat näin ollen normaalin budjettikäsittelyn piiriin. Taiteen ja kulttuurin rahoituksen tason määrittely siirretään yhdellä kertaa kehysriihen päätettäväksi.

Samalla on huolehdittava taide- ja kulttuuritoiminnan ja sen rahoituksen jatkuvuudesta. Veikkauksen edunsaajien ja kansalaisjärjestötoiminnan rahoituksen mitoittaminen, tehostaminen ja vaikuttavuuden arviointi tarvitsevat huolellisen valmistelun ja suunnitelman. Rahoituksen ei pidä olla kansanvallan ulottumattomissa, mutta sen tulee olla suojassa liian äkkinäisiltä poliittisilta suhdanteilta.

- Siirretään Veikkauvoittovarot valtion budjettiin parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti. Vihreiden tavoitteena on varmistaa, että taiteen ja kulttuurin rahoituksen taso ei laske.
- Lisätään taiteen ja kulttuurin rahoituksen vakautta ja ennustettavuutta sopimalla aiemmin rahapeliuotoilla rahoitettujen edunsaajien ja kansalaisyhteiskunnan rahoituksen mittaluokasta parlamentaarisesti yhdessä kaikkien puolueiden kanssa yhtä vaalikautta pidemmäksi ajaksi.

Kunnat taiteen ja kulttuurin rahoittajina

Kuntien lakisääteisenä tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa. Kunnissa luodaan edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle, edistetään taiteen ja kulttuurin harrastusmahdollisuuksia ja yhdenvertaista saavutettavuutta sekä järjestetään tavoitteellista taide- ja kulttuurikasvatusta. Kuntien tehtävänä on myös ylläpitää kulttuuriperintöä sekä edistää taidetta ja kulttuuria osana asukkaiden hyvinvointia ja kulttuurista vuorovaikutusta sekä tukea luovia aloja osana kuntien elinkeinopolitiikkaa.

Kunnat ovat yksi merkittävä taide- ja kulttuurilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden rahoittaja. Kuntien tuottaessa kulttuuripalveluita yhä merkittävämmässä määrin ostopalveluina palveluita tarjoavat taiteen tekijät ja yhdistyskenttä ovat avainroolissa monimuotoisen ja saavutettavan kulttuuritarjonnan mahdollistamiseksi. Laadun painottaminen hankinnoissa hinnan yli on niiden onnistumisen tae.

- Kuntien tulee jatkossakin huolehtia taidelaitosten rahoituksesta yhteistyössä valtion kanssa.
- Jokaisessa kunnassa tulee olla haettavana avustuksia taiteen ja kulttuurin toimijoille.
- Kuntien on avattava tukia ja avustuksia koskevia rakenteita ja päätöksentekoprosesseja niin, että myös uusien, monimuotoisten ja omaehtoisten kulttuuritoimijoiden on mahdollista päästä niistä osallisiksi.
- Kuntien tulee tarjota taiteilijoille, muille kulttuurikentän toimijoille ja kulttuuriharrastuksille

maksuttomia tai kohtuuhintaisia, tarkoitukseen sopivia tiloja. Kuntien tulee ottaa kulttuuritilojen tarpeet huomioon kauaskantoisesti esimerkiksi kaavoituksessa. Maksuttomien tai edullisten työ- ja esiintymistilojen tarjoaminen on yksi tärkeä keino auttaa kulttuurialaa toipumaan koronakriisistä. Lisätään kulttuuritilojen peruskorjaus- ja perustamistukea.

- Mahdollistetaan taiteen ja taiteilijoiden osaamisen hyödyntäminen kunnissa yhä uusilla toiminnan alueilla, esimerkiksi osana oppimista, maahanmuuttajien integraatiota, julkista tilaa ja sen suunnittelua, yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumista ja palveluiden muotoilua.
- Kulttuuri on kuntien keskeinen vetovoimatekijä ja tekee kunnista houkuttelevia asukkaille ja matkailijoille. Kulttuurimatkailuun panostamalla vahvistetaan alueiden elinvoimaisuutta ja elinkeinoelämää.
- Kuntien elinkeinopolitiikan tulee nykyistä paremmin huomioida luovien alojen yritystoiminta ja yrityspalveluita luovien alojen yksinyrittäjille tulee kehittää.
- Ostopalveluiden hankinnassa on painotettava laatua onnistuneen lopputuloksen varmistamiseksi. Laatuarviointiin voi kuulua esimerkiksi referenssien pisteytys avoimilla, selkeillä kriteereillä. Tehtäväkohtaisista luonnoksista tai muusta työstä on maksettava kilpailutettaville korvaus.
- Kulttuurin ostopalveluiden osalta myös pienhankinnoista on tiedotettava laajasti tarjoajien yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden edistämiseksi.
- Kuntien kulttuuritoimintaa tukeviin kehittämistehtäviin, joilla vahvistetaan edellytyksiä vaikuttavalle ja tasa-arvoa turvaavalle kuntien kulttuuritoiminnan toteuttamiselle ja ammattimaiselle taiteellisen työn edellytysten kehittämiseksi, tulee löytyä jatkossakin rahoitus.

Valtionosuusjärjestelmä ja muut valtion määrärahat

Valtionosuusjärjestelmä on kulttuurin rahoituksen perusta, ja siihen osoitetut resurssit johtavat suoraan taiteilijoiden ja muiden taidealoilla työskentelevien palkkaamiseen.

Valtionosuusjärjestelmän tulisi olla samanaikaisesti riittävän ennustettava, jotta se voi tarjota piirissään oleville toimijoille turvalliset toimintaedellytykset, ja riittävän joustava, jotta se voi ottaa huomioon taiteen kentässä tapahtuvat muutokset.

Valtionosuusjärjestelmän tulee kannustaa toimijoita monipuoliseen, vaikuttavaan, laadukkaaseen ja taiteellisesti korkeatasoiseen toimintaan sekä pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kehittämiseen ja uudistamiseen, joka tukee kulttuuripalvelujen monipuolista tarjontaa ja saavutettavuutta.

- Seurataan uudistetun valtionosuusjärjestelmän toimivuutta ja otetaan huomioon toimijakentän ehdotukset järjestelmän kehitystarpeiksi.
- Nostetaan valtionosuudet kustannuskehityksen mukaiselle tasolle, jotta valtionosuutta saavat toimijat pystyvät täyttämään tehtävänsä täysimääräisesti ja erilaiset palvelutarpeet huomioiden.
- Lisätään laskennallisesti määräytyvään VOS-rahoitukseen uutena elementtinä

harkinnanvarainen osa, joka myönnetään erityiskohteisiin tai painotuksiin, kuten kulttuurisen monimuotoisuuden tukemiseen ja lisäämään yhteistyötä vapaan kentän toimijoiden kanssa.

- Vahvistetaan esittävän taiteen ja museoalan toimintaa niin nykyisen valtionosuusjärjestelmän piirissä kuin sen ulkopuolella toimivalla, harkinnanvaraisen rahoituksen piirissä olevalla ammattikentällä.
- Kehitetään taiteen rahoituksen ja rakenteiden joustavuutta, jotta ne kykenevät ottamaan huomioon uudet, vielä syntymättömät taideilmiöt.
- Turvataan taidemuseoille ja Valtion taideteostoimikunnalle riittävät hankintamäärärahat, jotta ne voivat hankkia nykytaiteen teoksia kattavalta joukolta aikalaistaiteilijoita.
- Turvataan Kansallisen audiovisuaalisen instituutin riittävä rahoitus ja toimintaedellytykset.

Prosenttiperiaate

Prosenttiperiaate on päätös käyttää osa hankinnan, kuten rakennushankkeen tai palvelun, määrärahasta taiteeseen. Taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteen tavoitteena on laajentaa taiteen rahoitus pohjaa sekä parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Prosenttiperiaatetta on viime vuosina laajennettu pysyvistä taideteoksista myös esimerkiksi esittäviin taiteisiin ja kulttuuritapahtumiin.

- Kehitetään taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatetta ja luodaan kannustin sen laajentamiseksi kaikkiin kuntiin ja hyvinvointialueille.
- Pilotoidaan ja otetaan käyttöön hyvinvointialueilla rahoitusmalli, jossa tietty prosenttiosuus sosiaali- ja terveyssektorin käyttömenoista osoitetaan taidehankintoihin sekä taiteen ja kulttuurin käyttöön hoito- ja asiakastyössä.
- Kannustetaan kuntia kohdistamaan julkista taidetta enemmän alueille, jossa sitä ei vielä juurikaan ole.

Yleisradion rahoitus ja tehtävät

Yleisradio kantaa vastuuta demokraattisesta kansalaisyhteiskunnasta ja on kirjastolaitoksen ohella keskeinen sivistystä, kulttuuria ja kotimaisia kieliä kaiken kansan keskuuteen levittävä taho. Valtion on huolehdittava Yleisradion riippumattomuudesta takaamalla sille ennustettava ja riittävä rahoitus. Kestävällä rahoituksella turvataan myös Yleisradion mahdollisuus huolehtia sille laissa annetuista tehtävistä. Yleisradion maksuton ja kaikille saavutettava journalismi on osa suomalaista kansansivistystä ja Yleisradion rooli laadukkaana ja monipuolisen kotimaisen kulttuurin tuottajana ja levittäjänä on merkittävä. Yleisradion tulee omalla toiminnallaan luoda kestävää toimintakulttuuria siten, että se edistää tekijöiden mahdollisuutta saada asianmukainen elanto työstään ja tekijänoikeuksista.

- Turvataan Yleisradion rahoituksen riippumattomuus päättämällä siitä parlamentaarisesti ja pitämällä Ylen rahoitus valtion budjettikehyksen ulkopuolella.

- Turvataan Yleisradion mahdollisuudet monipuoliseen ohjelmatarjontaan kaikilla kotimaisilla kielillä ja muilla Suomessa käytetyillä kielillä.
- Turvataan Yleisradion mahdollisuudet tuottaa laadukasta kulttuuritarjontaa kaikenikäisille.
- Turvataan Yleisradion journalistinen riippumattomuus ja journalistiset toimintamahdollisuudet.

Työllisyys, toimeentulo ja turvaverkot kulttuurialalla

Kulttuuri on työtä ja toimeentuloa

Työ taiteen, kulttuurin ja luovien alojen kentillä on työtä siinä missä muillakin aloilla.

Kulttuurialalle tyypillistä on kuitenkin se, että kulttuurialan ammattilaisten toimeentulo on usein vaikeasti ennakoitavissa ja se, että työn tekemisen rakenteet eivät ole suoraviivaisia. Taiteen tekijöiden lisäksi kulttuurialalla työskentelee myös laaja joukko muita ammattilaisia. Kulttuurialan tulonmuodostuksen epävarmuus ja rakenteet koskettavat yhtä lailla myös esimerkiksi teknikoita, roudareita, kulttuuritilojen pyörittäjiä ja muita välittäjäportaan edustajia.

Suuri osa kulttuuri- ja taidealojen työntekijöistä työskentelee freelancereina tai yrittäjinä, ilman vakituista työnantajaa tai työsuhdetta. Kulttuurialalla työskentelevien siirtymät palkkatyön, yrittäjyyden ja apurahojen välillä eivät ole helppoja, sillä sosiaaliturvan näkökulmasta Suomessa työtä tehdään joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Tämä jako vaikuttaa muun muassa siihen, toimiiko sosiaaliturvan järjestäjänä ja eläkemaksujen maksajana yrittäjä vai työnantaja. Kulttuurialalla tämä on aiheuttanut tilanteen, jossa tietyt työntekijäryhmät ovat sosiaaliturva-, työttömyysturva- ja eläkejärjestelmien ulkopuolella. Kulttuurialan kasvavaan eriarvoisuuteen on puututtava kaikin keinoin.

- Kehitetään nopean ja tehokkaan tulonmenetyksen kompensatiomallia huomioimaan kaikki luovilla aloilla toimivat ammattilaiset. Yritystoiminnan tukia tulee ohjata riittävän monipuolisesti kattamaan myös kulttuurialan pienempiä toimijoita, ja tukiin tulee luoda järjestelmä, joka sisältää korvaukset sellaisen ansainnan menetyksestä, joka johtuu valtioneuvoston päätöksestä, kuten koronapandemian aikana on tapahtunut.
- Edistetään Vihreiden mallin mukaisen perustulon käyttöönottoa toteuttamalla kattavampi perustulokokeilu. Edellinen perustulokokeilu ei näyttänyt, miten perustulo toimisi taide- ja kulttuurialan ammattilaisille, joilla on erilaisia toimeentulon lähteitä. Kokeilun tavoitteena tulisi olla se, että kokeilussa olisi ihmisiä kaikista eri toimeentulolajeista. Otetaan mallia esimerkiksi Irlannin kulttuurialan perustulokokeilusta, jolla pyritään tukemaan tekijöitä pandemian aikana.
- Taiteellisesta työstä on tehtävä ehdoiltaan reiluja sopimuksia ja maksettava kohtuullinen korvaus. Tämä ei kuitenkaan aina toteudu luovan alan itsensätyöllistäjien ja tilaajien neuvotteluasemien ollessa epätasapainossa. Siksi Vihreät kannattaa mallia, jossa tekijöitä edustavat järjestöt ja liitot neuvottelevat aloille minimikorvaukset ja -ehdot tekijöiden puolesta. Samalla on huolehdittava vapaan kentän toimintaedellytyksistä.

- Mahdollistetaan portaaton liikkuminen työsuhteen ja yrittäjyyden välillä ottamalla käyttöön yhdistelmävakuutus, jonka avulla voidaan vakuuttaa palkkatyö ja yritystoiminta työttömyysturvassa samanaikaisesti.
- Julkisella rahoituksella pyörivät toimijat, kuten valtio, kunnat ja Yleisradio, sitoutuvat siihen, että ne eivät teetä ilmaista tai alihintaista työtä: taiteilijoille kuuluu asianmukainen korvaus heidän tuottamistaan sisällöistä ja tekemästään työstä. Tämä koskee myös esimerkiksi taiteelliseen työhön liittyvää asiantuntijatyöskentelyä ja harjoituskausia.
- Vahvistetaan alueellista kulttuuritoimintaa parantamalla suurten keskusten ulkopuolella toimivien taiteilijoiden ja kulttuurintekijöiden toimintamahdollisuuksia.

Sosiaaliturvan epäkohtien korjaaminen

Erilaisia työn muotoja kohdellaan nykyään eri säännöillä sosiaaliturvassa, mikä monimutkaistaa ja eriarvoistaa järjestelmää. Jotkut työn muodot ja työntekijäryhmät ovat tällä hetkellä työttömyys-, sosiaali- ja eläketurvan ulkopuolella. Vihreät haluavat poistaa työn muotojen raja-aidat saattamalla kaiken ansiotyön yhtenäisen sosiaaliturvan piiriin. Näin esimerkiksi yrittäjät, itsensätyöllistäjät ja freelancerit saavat saman turvan kuin palkansaajatkin, ja yksilön toimeentulo ei vaarannu, vaikka yhdistelisi erilaisia työn tekemisen muotoja.

Työttömyysturvajärjestelmä ja taiteellisen työn tulkinta yrittäjyydeksi ovat taiteella itsensä työllistäväälle ankaria ja vaikeaselkoisia. Esimerkiksi TE-toimistot ovat monessa tapauksessa tulkinneet ammattitaidon ylläpitämisen työnteoksi, jolloin työtä vailla olevalta taiteilijalta tai esiintyjältä on evätty työttömyyskorvaus.

Merkittävä osa kulttuurialan luovista toimijoista saa osan, jossain tapauksissa jopa kaiken, toimeentulonsa tekijänoikeuskorvauksista. Tekijänoikeuskorvausten ja sosiaaliturvan yhteensovittamisessa on löydyttävä nykyistä parempi ratkaisu luovaa työtä tekevien toimeentulon parantamiseksi. Tekijänoikeuskorvaukset eivät kerrytä eläkettä eivätkä työttömyysturvaa tai työssäoloa, mutta ne leikkaavat työttömyyskorvausta. Näihin epäkohtiin on toivottu jo pitkään parannusta. Vihreiden myötävaikutuksesta hallitus linjasi helmikuussa 2022, että yksi epäkohta korjataan ja tekijänoikeuskorvausten sovittelusta työttömyysturvassa luovutaan vuoden 2023 alussa.

Moni taiteilija saa apurahaa jossain vaiheessa uraansa. Laki apurahansaajien sosiaaliturvasta säädettiin vuoden 2009 alusta ja se paransi apurahalla työskentelevien sosiaaliturvaa, mutta parantamisen varaa on lyhyiden apurahojen suhteen - alle neljän kuukauden mittaiset apurahat eivät edelleenkään kerrytä ansiosidonnaista sosiaaliturvaa.

Moni itsensätyöllistäjä hakee ratkaisua sosiaaliturvan ongelmiin liittymällä osuuskunnan jäseneksi. Aina osuuskunnan kautta tehty työ ei kuitenkaan oikeuta työttömyysturvaan.

- Tuodaan kaikki palkansaajat, yrittäjät sekä muut veronalaista ansiotuloa saavat työn muotoja erottelematta yhden ansiosidonnaisen sosiaaliturvan piiriin.
- Tekijänoikeuskorvausten sovittelusta työttömyysturvassa tulee luopua Marinin

hallituksen linjausten mukaisesti. Tekijänoikeuskorvausten ei tule leikata työttömyyspäivärahaa siltä osin, kuin niitä maksetaan teoksesta tai esityksestä, joka on tehty ennen työttömäksi työnhakijaksi kirjautumista. Edelleen on korjattava se epäkohta, että tekijänoikeuskorvaukset eivät kerrytä eläkettä eivätkä työttömyysturvaa tai työssäoloehto.

- Selkeytetään käyttökorvausten, kuten tekijänoikeustulon, kohtelu sosiaaliturvassa. Määritellään käyttökorvaukset sosiaaliturvassa joko täysin huomioiduksi veronalaiseksi ansiotuloksi tai pääomatuloksi, jota ei huomioida sosiaaliturvassa.
- Parannetaan apurahansaajan sosiaaliturvaa helpottamalla eri lähteistä tulevien lyhyiden apurahojen laskemista yhteen. Nykyisellään vain saman myöntäjätahon apurahoja voidaan laskea yhteen. Pitemmällä aikavälillä tuodaan työskentelyapurahat kokonaisuudessaan ansiotuloverotuksen ja sosiaaliturvamaksujen piiriin.
- Selkiytetään TE-toimistojen ja työttömyysetuuden maksajien soveltamisohjeita yrittäjyyden osalta. TE-toimistojen on noudatettava omia ohjeistuksiaan siten, että esimerkiksi oman ammattitaidon ylläpitäminen ei estä työttömyysetuuden saamista. Keskitetään luovien alojen hakemusten käsittely yhden luukun periaatteella toimivaksi.

Apurahat

Ilman taiteilijan työtä ei ole myöskään taidetta: taiteellinen työskentely on kaiken taiteen, kulttuurin ja luovien alojen perusta. Valtion tärkeimpiä tapoja tukea taidetta on mahdollistaa taiteilijoiden kokopäiväinen taiteellinen työskentely. Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisen kannalta valtion taiteilija-apuraha on keskeisin tukimuoto, ja sen taiteilijaa työllistävä vaikutus on välitön. Valtion taiteilija-apurahoilla työskentelee vuodessa yli 600 eri alojen taiteilijaa.

Valtion taiteilija-apurahojen rahallinen arvo on 1990-luvun puolivälin jälkeen selkeästi jäänyt jälkeen yleisestä ansiotason kehityksestä. Taiteilija-apurahan tasoa tulisi tarkistaa suhteessa nykyiseen ansiotasoon ja ostovoimaan. Valtion taiteilija-apurahan tasolla on myös heijastusvaikutus yksityisten säätiöiden myöntämiin apurahiin, koska niiden verovapaa määrä määritellään taiteilija-apurahojen mukaan. Säätiöt ovat nostaneet myöntämiensä työskentelyapurahojen tasoa, ja samalla osasta apuraha on tullut veronalaista. Taideneuvoston ehdottama sata uutta apurahavuotta olisi valtiolta kahden miljoonan euron panostus suoraan taiteilijatukeen ja vahvistaisi erityisesti nuorten taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia sekä varmistaisi taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta myös tulevaisuudessa.

- Nostetaan valtion taiteilija-apurahojen tasoa, jotta apuraha mahdollistaa paremmin taiteellisen työn täysipainoisen tekemisen.
- Kasvatetaan taiteilija-apurahojen määrää sadalla apurahavuodella.
- Kehitetään apurahojen hakuprosesseja sujuviksi ja selkokieleisiksi.
- Tulkitaan apurahan hakeminen työnhakuvelvoitteen tarkoittamaksi työhakemukseksi. Apurahojen tulisi myös kerryttää työssäoloehto.
- Vähennetään sekä hakijoiden että myöntäjien jatkuvaa hakemusbyrokratiaa

pidentämällä taiteilija-apurahojen kestoja silloin, kun se on työn keston kannalta tarkoituksenmukaista. Myönnetään valtion rahoittamat apurahat lähtökohtaisesti rahoitettavan työn koko kestoille. Huolehditaan kuitenkin samalla, että apurahan saajien joukko ei ala kaventua.

Taiteilija-allianssi ja taiteilijapalkkakokeilu

Palkaton työ on taidealoilla edelleen ongelma, ja yksittäisten taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa taidelaitoksiin on monin paikoin heikko. Julkisen vallan tulee edistää ja parantaa taiteen tekemisen mahdollisuuksia ja taiteilijoiden työllisyyttä tukevia ratkaisuja. Allianssimalli ja taiteilijapalkkamalli tarjoavat työsuhteen, joka lisää freelance-taiteilijoiden mahdollisuuksia jatkuvaan ammattimaiseen työskentelyyn, parantaa työttömyysturvan edellytyksiä ja poistaa taiteilijoiden sosiaali- ja eläketurvan aukkoja.

- Otetaan esittävän taiteen alalla käyttöön taiteilija-allianssimalli OKM:lle vuonna 2019 tehdyn selvityksen mukaisesti soveltaen pohjoismaista mallia (Ruotsi, Norja)
- Taiteilijapalkan toimivuutta on syytä tutkia kokeilulla. Taiteilijapalkkakokeilussa taiteilijat olisivat apurahakauden sijaan työsuhteessa ja heillä olisi työsuhteeseen liittyvät edut. Taiteilijapalkkakokeilussa tulee huomioida eri taiteenaloille tyypilliset rakenteet ja varmistaa ettei apuraha saavien taiteilijoiden määrä vähene enempää, kuin mitä kokeilun piiriin pääsee.

Eläkkeet

Taiteilijoiden eläkekertymä on yleensä pieni. Tähän on vastattu valtion ylimääräisillä taiteilijaeläkkeillä, joiden määrä on kuitenkin jäänyt jälkeen suhteutettuna taiteilijakunnan kokoon. Taiteilijaeläkkeen luonne on tasata matalaa kertymää suhteessa muiden alojen palkansaajiin. Taiteilijaeläke on keino tasoittaa usein heikkoa peruseläketasoa. Taiteilijaeläkkeitä on vuosittain jaettavana 51 kappaletta, ja sen saa vain noin 10 % hakijoista. Taiteilijoiden saamat apurahat kerryttävät eläkettä vain pitkien tai yhdisteltävien apurahojen osalta.

Taiteilijat maksavat työskentelyapurahoista Maatalousyrittäjien eläkevakuutusta (MYEL) ja yrittäjänä toimiessaan muusta työtulostaan Yrittäjien eläkevakuutusta (YEL). Samaan työpanokseen kohdistuu joissain tapauksissa kaksinkertainen vakuutusmaksu. Alasta riippumatta luovan työn tekijän toimeentulo kertyy yleensä useasta lähteestä. Yksittäiselle luovan työn tekijälle voi kertyä eläkettä sekä TyEL-vakuutuksen että YEL-vakuutuksen perusteella. Lisäksi apurahansaajalle voi kertyä eläkettä MYEL-järjestelmän perusteella.

- Uudistetaan ammattitaiteilijoiden eläketurvaa ja vakuutetaan kaikki taiteellinen työ yhden järjestelmän kautta. Siirretään apurahalla työskentelevän taiteilijan kaikki eläkevakuuttaminen joko YEL:n tai MYEL:n piiriin ja poistetaan päällekkäinen MYEL/YEL-vakuuttaminen.

- Etenkin luovilla aloilla YEL-alivakuuttaminen on erittäin yleistä. Alivakuuttamisesta seuraa heikko sosiaali- ja eläketurva ja suuri kulu, josta ei pääse hyötymään. Työtulon siirto vuositulosta kuukausituloksi parantaisi tilannetta.
- Säädetään eläkemaksujen maksamisvelvollisuus työkorvauksiin vastaavalla tavalla kuin julkisten alojen eläkelain (81/2016) 4 §:ssä on säädetty, jolloin nämä korvaukset tulevat laajemmin eläketurvan piiriin.
- Kannetaan vastuu ikääntyvistä taitelijoista. Lisätään vuosittain myönnettävien ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää sadalla kappaleella. Nostetaan määrä pidemmällä aikavälillä todellista tarvetta vastaavalle tasolle.
- Ulotetaan eläketurva koskemaan kaikkea työtä siten, että kaikki veronalainen ansiotulo kerryttää työeläkettä samalla tavalla riippumatta siitä, tekeekö työtä palkkasuhteessa, yrittäjänä tai muussa muodossa.

Tekijänoikeuskorvaukset

Työstä saatavan suoran korvauksen lisäksi monen luovan alan tekijän toimeentuloa kerryttävät myös tekijänoikeuskorvaukset. Tekijänoikeuspolitiikka ja tekijänoikeuslainsäädäntö takaavat tekijöille heidän moraaliset oikeutensa ja oikeudet kohtuullisiin korvauksiin teosten käytöstä. On myös kansallinen etu, että arvokkaat aineettomat oikeudet, luovan talouden pääoma, säilyy Suomessa.

Tekijänoikeuskorvaus on tekijänoikeuden luovutuksen perusteella saatua korvausta, joka voi perustua esimerkiksi kirjan tai äänitteen myyntiin tai kertyä tekijänoikeusjärjestön kautta, tekijänoikeuslakiin kirjatun niin kutsutun sopimus- tai pakkolisenssin perusteella tai vaikkapa työehtosopimuksen perusteella. Tekijänoikeuksiin liittyy kuitenkin avoimia kysymyksiä, kuten korvausten maksaminen yritykselle ja huomioiminen sosiaaliturvassa, jotka tulee ratkaista taiteilijan toimeentulon parantamiseksi.

Alustatalouden ja digipalvelujen kehittyminen on muuttanut luovaa työtä tekevien asemaa ja etenkin luovasta työstä saatavia korvauksia sekä tekijänoikeustuloja, useimmissa tapauksissa epäedulliseen suuntaan. Tekijöiden on saatava oikeudenmukainen korvaus työstään myös tässä muuttuneessa tilanteessa.

Tekijänoikeus on markkinoita ja taiteilijoita auttava rakenne, jonka tarkoituksena on saattaa teokset yleisön saataville ja tuoda taiteilijoille tuloa teosten käytöstä. Luovien alojen vienti on pääasiassa oikeuksien kaupallistamista, ja vientitulojen maksimointi edellyttää, että oikeuksien suomalaiset omistajat eivät joudu luopumaan oikeuksista tai myymään niitä epäedullisin ehdoin.

- Vahvistetaan tekijänoikeussuojaa huomioiden uudet käyttöalustat ja -tavat. Jatketaan työskentelyä sen puolesta, että luovan alan tekijät saavat oikeudenmukaisen korvauksen silloin kun verkon alustapalvelut hyödyntävät heidän sisältöjään. Alustat voisivat myös huolehtia, että käyttäjien on mutkatonta maksaa tekijöille asianmukainen korvaus kuluttamastaan tai hyödyntämästään tekijänoikeuksien alaisesta materiaalista.
- Etsitään keinoja, joilla huomioidaan ja mahdollistetaan uusien kulttuurin muotojen

kehittyminen siten, että järjestelmä on oikeudenmukainen tekijänoikeuksien haltijan kannalta.

- Otetaan käyttöön luovan työn tekijöiden alakohtaiset vähimmäiskorvaukset oikeudenmukaisen korvauksen varmistamiseksi. EU:n tekijänoikeusdirektiivi edellyttää huomattavia parannuksia luovien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaan. Nykyisin luovan työn tekijät – kirjailijat, kääntäjät, kuvittajat ja freelance-journalistit – neuvottelevat kaikki omat sopimuksensa. Yksittäisen tekijän neuvotteluasema on usein heikko, korvausten kirjo on suuri.
- Selvitetään tekijänoikeuskorvausten saajan mahdollisuutta vakuuttaa tulonsa MELA-järjestelmässä.
- Otetaan käyttöön Ruotsissa käytössä oleva individuell visningsersättning -korvaus, joka maksetaan luovutettujen teosten julkisesta näyttämisestä esimerkiksi valtion ja kuntien eri instituutioissa.
- Lisätään yleistä tietoutta tekijänoikeudesta, ja varmistetaan oikeudenhaltijoiden kyky hahmottaa sekä valvoa omia oikeuksiaan. Jotta taiteilija voi arvioida saamansa palkkion kohtuullisuuden, tulee hänen saada säännöllisesti ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä käytöstä.
- Sallitaan tekijänoikeustulojen tulouttaminen omalle yritykselle 100-prosenttisesti yritysmuodosta riippumatta.
- Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistaminen on toteutettava hallitusti.
- Lisensointi ja muu immateriaalioikeuksiin pohjaava liiketoiminta on keino tehdä skaalautuvaa ansaintaa luovilla sisällöillä. Omien tekijänoikeuksien taitavaan hallintaan pohjautuvat ansaintamahdollisuudet tulisi huomioida yhä kattavammin luovien alojen koulutuksessa ja yrityspalveluissa.
- Kirjastojen kautta on mahdollisuus tukea kirjallisuuden alalla toimivia luovan alan tekijöitä ostomäärärahojen ja lainauskorvausten turvaamisella. Lainauskorvausta tulisi saada myös sähkö- ja äänikirjoista.
- Huolehditaan, että tekijöiden oikeuksia turvaavat järjestelmät eivät rajoita kohtuuttomasti sananvapautta tai yksityisyydensuojaa. Järjestelmät eivät saa myöskään välillisesti tai suoraan lisätä digitaalisten monopolien vaikutusvaltaa.

Visuaalisten taiteiden rakenteet ja näyttelypalkkiojärjestelmä

Visuaalisten alojen taiteilijoiden ansiotasoa on kaikista ammattitaiteilijoista kehnoin. Alan työllistävät rakenteet ovat muihin taiteenaloihin verrattuna heikot, ja taiteilijat tekevät paljon ilmaista työtä. Visuaalisten alojen taiteilijat rahoittavat paitsi oman työskentelynsä myös teostensa esittämisen maksamalla galleriavuokraa. Taidemuseot eivät työllistä taiteilijoita, ja taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa näyttelyiden järjestäjiin on epätasa-arvoinen. Visuaalisen taiteen rahoitus on pientä suhteessa taiteilijakunnan kokoon, ja alalla on liian heikot välittäjä-rakenteet. Rahoitus ja rakenteet tuleekin saattaa ajan tasalle kehittämällä taiteenalalle uusia rahoitusinstrumentteja.

- Näyttelypalkkiomalli on parantanut reiluja käytäntöjä ja parantanut taiteilijoiden edellytyksiä saada korvaus työstään. Tehdään museoiden näyttelypalkkiosta pysyvä

malli ja selvitetään sen laajentamista myös taidegallerioihin.

- Vakiinnutetaan valtion osuus näyttelypalkkioihin näyttelyjärjestäjille myönnettävään rahoitukseen.
- Edistetään näyttelypalkkioiden maksamista ammattitaiteilijoiden näyttelyille kuntien omistamissa näyttely- ja galleriatiloissa.
- Edistetään näyttelyvuokrasta luopumista taiteilijavetoisissa gallerioissa.
- Jatketaan visuaalisen taiteen kansainvälistymisen ja välittäjäportaan liiketoimintaosaamisen ja toimintaedellytysten kehittämistä ja edistetään siten taiteen myyntiä ja taiteilijoiden tulonmuodostusta.
- Kuvataiteen digitaalinen yleisölle välittäminen kulttuurilaitoksissa rinnastuu e-kirjojen lainaamiseen kirjastoissa. Luodaan lainauskorvausta vastaava, ennakoitava ja vakaa rahoitusmalli sille, että kuvataiteilijat saavat korvauksen teostensa digitaalisesta yleisölle välittämisestä.

Kulttuurin, taiteen ja luovien alojen markkinat

Luovilla aloilla tarkoitetaan kulttuurialaa laajempaa kokonaisuutta, joka pitää sisällään myös elämyksiin, viestintään, mainontaan ja liikuntaan liittyviä osa-alueita. Tässä ohjelmassa käsitellään ennen kaikkea lähellä kulttuurialaa olevia toimialoja.

Kulttuurista ja luovista aloista taloudellista hyvinvointia

Kulttuurialalla on mahdollisuuksia taloudellisen kasvun veturiksi. Tällä hetkellä Suomessa luovien ja kulttuurialojen osuus bruttokansantuotteesta on 3,6 % ja EU:ssa keskimäärin 7 %. Kulttuurin ja laajemmin luovien alojen osuutta bruttokansantuotteesta tulisi pyrkiä kasvattamaan eurooppalaista keskiarvoa kohti.

Kulttuurialalla työskentelee 135 000 suomalaista, ja kun tuotannollinen työ vähenee, taide toimii kasvun moottorina. Luovilla ja kulttuurialoilla yrittäjinä työskentelee 27 %, kun muilla toimialoilla yrittäjien osuus on keskimäärin 13 %. Kulttuurin ja luovien alojen elinkeino- ja työllisyyspoliittinen merkitys pitää tunnistaa nykyistä paremmin ja asema yhteiskunnallisesti merkittävänä kasvualana vakiinnuttaa.

Luovat alat tulee palauttaa elvyttävien toimien avulla korona-aikaa edeltäneelle kasvu-uralle. Luovien alojen menestyksellä on myös heijastevaikutuksia muille aloille: esimerkiksi sen välilliset työllistämisaikutukset matkailuun, liikenteeseen ja ravintola-alaan ovat huomattavat.

Luovia aloja koskevaa tietopohjaa tulee vahvistaa säännöllisellä tilastoinnilla, joka huomioi työllisyys- ja vientivaikutukset sekä vaikutukset kansantalouteen. Tilastoinnin avulla tulee huomioida myös kulttuurin ja luovien alojen kerrannaisvaikutukset muun muassa matkailu-, majoitus- ja ravintolatoimintaan. Hyvin resurssoidut kulttuuritoimijat luovat vetovoimatekijöitä myös kansainvälisessä matkailussa.

- Tunnistetaan luovien alojen luoma taloudellinen toimeliaisuus ja hyöty koko yhteiskuntaan sekä sen laaja, sektorit ylittävä työllistämisaikutus säännöllisen tilastoinnin avulla. Tuetaan luovien alojen kasvupotentiaalia, innovaatioita sekä yritystoimintaa ja lasketaan luovan alan vienti osaksi Suomen kokonaisvientiä.
- Lisätään luovien alojen toimijoiden kaupallista osaamista sekä ymmärrystä aineettomasta arvonnäytelmästä, immateriaalioikeuksista ja käyttöoikeuksien lisensointipotentiaalista sekä varmistetaan, että Business Finlandin ja ELY-keskusten palvelut tukevat myös luovien alojen kasvupyrkimyksiä. Creative Business Finland vakiinnutetaan ja sen toimintaa kehitetään vastaamaan paremmin taide- ja kulttuurialan kansainvälistymisen tarpeisiin.
- Koronapandemian jäljessä suunnataan elvyttäviä toimia ja rahoitusta luoville aloille tukemaan kasvua.
- Jatketaan audiovisuaalisen alan tuotantokannustimen rahoitusta. Tuotantokannustimesta voidaan räätälöidä sopiva tukimuoto muillekin kasvupotentiaalia omaaville kulttuurialoille, kuten musiikille.
- Nostetaan elokuväsäätien tukivaroja kotimaiselle elokuvatuotannolle vastaamaan pohjoismaista tasoa.
- Huolehditaan välittäjäportaasta riittävästä resursseista tarvittavan koulutuksen sekä tuen ja yrityslainojen muodossa. Toimiva ja osaava välittäjäporras mahdollistaa suomalaisen taiteen ja kulttuuritoimijoiden kasvun, kansainvälistymisen ja luo teoksille parhaat myyntikanavat.
- Kulttuurialalla tarvitaan osaamista, joka tunnistaa eri alojen välisten yhteyksien potentiaalia ja mahdollisuuksia kulttuurialan liiketoiminnan kehittämiseksi. Eri alojen välisessä yhteistyössä tarvitaan rahoitusta konkreettisille hankkeille ja pilotoinneille, joissa välittäjäporras on keskeisessä roolissa.
- Hyödynnetään nykyistä laajemmin opetus- ja kulttuuriministeriön strategisina kumppaneina toimivien tiedotuskeskusten osaamista ja tietoa. Taiteen tuotantoketjujen toimintamahdollisuuksia voidaan kehittää muun muassa paikantamalla kehitystarpeita, järjestämällä niihin liittyvää koulutusta ja hyödyntämällä taidealojen järjestöjen asiantuntijuutta

Kulttuurialan kansainvälistyminen ja kulttuurivienti

Taidekenttä on kansainvälinen. Taiteen ja kulttuurin kansainvälisyys tarjoaa suomalaisille mahdollisuutta kokea ja olla osa kansainvälistä, eurooppalaista kulttuurielämää.

Suomalainen taide ja kulttuuri voi olla - ja monin paikoin onkin - myös kansainvälinen menestystarina. Siksi myös taide- ja kulttuuripalveluja suunniteltaessa pitää ottaa huomioon kansainvälinen saavutettavuus ja kiinnostus. On tunnistettava ne kulttuurialan yritykset ja muut toimijat, joilla on kansainvälistä kasvupotentiaalia ja työllistävää vaikutusta sekä luotava kannustimia kasvuun. Tunnistetaan myös digitaalisen kulttuurikentän potentiaali viennin edistämiseksi ja maabrändin luomisessa.

Kulttuurialan yritysten ja muiden toimijoiden pieni koko on haaste toimialan kasvulle ja

kansainvälistymiselle. Yrityspalvelut eivät nykyisellään tarjoa monialaiseen verkostoitumiseen riittävän vahvaa alustaa, ja opetus- ja kulttuuriministeriön pienten valtionavustusten lisäksi tuotekehitykseen ja markkinointiin on saatavilla niukasti rahoitusta ja rahoitusinstrumentit eivät tunnista kulttuurin ominaispiirteitä. Yrityspalvelujen toimijoilla on rajallisesti erityisosaaamista, jota tarvitaan aineettoman arvon luomiseen perustuvien tuotteiden ja palveluiden menestymispotentiaalin arvioinnissa.

Suomalaisilla kulttuuritoimijoilla olisi potentiaalia saada entistä suurempi osuus EU:n Luova Eurooppa -ohjelman tuista. Tuen piiriin tulisi pyrkiä saamaan monipuolisesti pieniä ja suuria toimijoita yleishyödyllisistä yhdistyksistä korkeakouluihin ja luovan alan yrityksiin.

- Kehitetään luovien alojen yritys-, kasvu-, neuvonta-, koulutus- ja kansainvälistymispalveluita.
- Kohdennetaan valtion vientituesta nykyistä suurempi osa luoville aloille ja kehitetään alalle sopivia tuki-instrumentteja. Tukea tarvitaan myös kulttuuritoimijoille, jotka toimivat kansainvälisesti, mutta eivät ole yrityksiä.
- Laaditaan poikkihallinnollinen (opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö) kulttuuriviennin ja kansainvälistymisen strategia, jossa eri hallinnonalat luovat yhteisen tavoitteen kulttuurialan viennille sekä selkeät tuki-instrumentit strategian toteutukseen. Nimitetään kulttuurin suurlähettiläs ja vahvistetaan suurlähetystöjen tekemän kulttuurityön koordinaatiota.
- Hyödynnetään luovien alojen toimijoiden osaamista muiden alojen yritysten kilpailukyvyyn vahvistamiseksi sekä viennin ja jalostusarvon nostamiseksi.
- Vahvistetaan Luova Eurooppa -yhteyspisteen resursseja antaa tukea ja neuvontaa EU:n kulttuurituissa sekä taataan riittävän suuri vastinraha Luova Eurooppa -tukea saaneille suomalaisille hakijoille kannustamaan hankerahoitusten hakemista.
- Tarjotaan ekologisen kulttuuriviennin tukea, jolla tuetaan esimerkiksi esiintyjien kansainvälistä matkustamista maateitse tai vastaavasti yleisön liikkumista ekologisesti. Näin voidaan edistää kulttuurialan tarvitsemaa logistiikkaa ja käytäntöjä osana reilua siirtymää.
- Kehitetään suomalaisten kulttuuritoimijoiden kiertuetoimintaa Euroopassa osana kulttuuripääkaupunkihankkeita. Vahvistetaan kulttuuri-instituuttien verkostoa.
- Huomioidaan Suomen EU-politiikassa kulttuurisen nuorisotyön ja kulttuurivaihdon merkitys osana eurooppalaista nuorisopolitiikkaa.
- Tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa myös kulttuurin tuomiseksi eri puolille Suomea.

Kulttuuri ja koulutus

Taito- ja taideaineet varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa

Taito- ja taideaineiden opetus perusopetuksessa on kaikille tasa-arvoisen ja yleissivistävän taidekasvatuksen perusta. Taito- ja taideaineet kehittävät kokonaisuuksien hallintaa, uuden

luomista ja tiedon käsittelyä sekä ongelmanratkaisutaitoja, innovaatiokykyä ja rohkeutta toimia muuttuvissa tilanteissa. Ne myös luovat pohjan laaja-alaisesti sivistyneiden taiteilijoiden ja kädentaitajien koulutukselle. Taito- ja taideaineiden opetuksen asema perusopetuksessa tulee taata varaamalla niille riittävä tuntimäärä opetuksessa. Myös varhaiskasvatuksessa tulee olla mahdollisuus tutustua kulttuurin eri muotoihin ja niiden tekijöihin. Tunnustamme lasten itsensä tuottaman taiteen ja kulttuurin arvon.

- Vahvistetaan kulttuurin asemaa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa sekä taito- ja taideaineiden asemaa peruskoulussa.
- Varmistetaan kaikille koululaisille saavutettava ja tasa-arvoinen kulttuurin ja taiteen kokeminen kirjaamalla kulttuurikasvatussuunnitelmat velvoittavaksi osaksi koulujen opetussuunnitelmaa.
- Lisätään ilmaisutaito valinnaiseksi aineeksi peruskoulun opetussuunnitelmaan.
- Turvataan kunnissa asianmukaiset, oppimista tukevat tilat taito- ja taideaineiden opiskelulle.
- Tuetaan taloudellisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa.
- Tarjotaan luokanopettajille taide- ja kulttuurialan täydennyskoulutusta.
- Kehitetään lukiodiplomeita kattamaan yhä useampia taiteenaloja.

Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetus antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden opiskella taidetta pitkäjänteisesti koko nuoruusiän ajan. Taiteen perusopetusta annetaan yhdeksällä eri taiteenalalla (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, mediataiteet, musiikki, sanataide, sirkustaide, teatteritaide ja tanssi). Laadukkaan perusopetuksen turvaaminen edistää taidekasvatuksen saavutettavuutta, luo edellytyksiä koulujen ja päiväkotien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä heijastuu myönteisesti kuntien kasvatusta- ja hyvinvointipalveluihin. Taiteen perusopetus tulee nähdä kunnissa voimavarana ja osana kunnan kulttuuripalveluverkoston. Taiteen perusopetuksen laadusta ja saavutettavuudesta tulee huolehtia niin, etteivät maksut muodostu esteeksi kenenkään taideharrastukselle. Suomalaisen musiikin ja elokuvan kansainvälinen menestys ovat hyviä esimerkkejä siitä, että määrätietoinen ja pitkäjänteinen satsaus koulutukseen kannattaa.

- Turvataan monimuotoinen ja laaja-alainen taiteen perusopetus.
- Kehitetään taiteen perusopetuksen rahoitusta siten, että alueellinen tasa-arvo, kohtuulliset oppilasmaksut ja lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua eri taiteenalojen perusopetukseen varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta turvataan.
- Tarjotaan taiteen perusopetuksen toimijoille taloudellista tukea vapaaoppilaspaikkojen mahdollistamiseksi.
- Turvataan pitkäjänteisen taideopetuksen tasa-arvoinen saatavuus lisäämällä järjestämislupia ja opetustuntikohtaista valtionosuutta alueellisilla katvealueilla, kasvukeskuksissa ja eri taiteenaloilla.

- Luodaan pysyvä rahoitusrakenne yleisen oppimäärän mukaiselle taiteen perusopetukselle. Lisätään harkinnanvaraista avustusta tuntiperusteisen valtionosuuden ulkopuolisille taiteen perusopetuksen toimijoille.
- Tehdään tietoista työtä osallistajajoukon monipuolistamiseksi taiteen perusopetuksen piirissä. Näin voidaan madaltaa yhä useampien kynnystä hakeutua laajemminkin taideharrastusten pariin.

Kerhotoiminta ja kulttuurin harrastaminen

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus mieluisaan kulttuuri- ja taideharrastukseen. Tämä edellyttää laadukkaan ja saavutettavan harrastustarjonnan lisäksi myös koulupäivän joustavuutta. Tällöin erilaisia harrastetunteja ja kerhotoimintaa voidaan sisällyttää koulupäivän yhteyteen ja välittömästi koulupäivän jälkeen. Tämä helpottaa lapsiperheiden arkea ja tällöin esimerkiksi taiteen perusopetuksen oppilaat ja liikuntaseuroissa harjoittelevat voivat siirtyä harrastamaan omiin oppilaitoksiinsa tai harjoituspaikoille. Nuorten kulttuuriharrastuksia voidaan tukea myös tarjoamalla koululaisille mahdollisuus tutustua kulttuurin ja taiteen tekemiseen taiteilijoiden johdolla.

Kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamiseen. Monilukutaito ja itseilmaisun kehittäminen avaavat ovia aktiivisempaan toimijuuteen elämän eri osa-alueilla. Lukutaidon vahvistamisessa erityisesti sanataiteen menetelmillä voidaan edistää kielen ja mielikuvituksen kehittymistä.

- Vakiinnutetaan harrastamisen Suomen malli kouluihin koko maassa, jotta jokaisen lapsen kouluviikkoon sisältyy mahdollisuus taiteen tai kulttuurin harrastustunteihin.
- Monipuolistetaan taide- ja kulttuuriharrastusten tarjontaa esimerkiksi alueellisen yhteistyön avulla ja tukemalla uusia taiteen perusopetuksen lajeja alueilla, joilla niitä ei vielä ole tarjolla.
- Tarjotaan kaikille lapsille mahdollisuus päästä ainakin kerran oppivelvollisuuden aikana tekemään taidetta taidekasvattajan tai ammattitaiteilijan johdolla.
- Sanataiteen asemaa ja saatavuutta eri puolilla Suomea vahvistetaan tukemalla sen koulutusta, tutkimusta ja rahoitusta sekä sanataiteen menetelmien levittämistä kouluihin.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön ytimessä on ihmisen oma halu oppia ja kehittyä. Kansalaisopistot ovat koulutuksellisen tasa-arvon peruspilareita ja niillä on tärkeä rooli eriarvoistumisen vähentämisessä. Niiden koulutus on helposti saavutettavaa ja soveltuu kaikille, taustasta riippumatta. Vapaa sivistystyö on turvattava kaikissa olosuhteissa.

- Parannetaan kansalaisopistojen mahdollisuutta tukea erityisesti niiden väestöryhmien sivistystä ja sosiaalista pääomaa, jotka eivät ole muun koulutuksen piirissä.
- Hyödynnetään nykyistä paremmin kansalaisopistojen opettajien laajaa osaamista muun muassa tarjoamalla täydennyskoulutusta kunnan työntekijöille, opetusta maahanmuuttajille ja erityisryhmille sekä kuntouttavaa toimintaa.

Toisen asteen ammatillinen koulutus

Taide- ja kulttuurialan toisen asteen ammatillista koulutusta on supistettu rajusti. Supistamisen tie on nyt kuljettu loppuun, ja pienet opintoalat tulee nähdä mahdollisuutena erikoistua ja hankkia syvällistä erityisosaamista. Monilla aloilla harjaantuminen ammattiin vie aikaa, ja toiselta asteelta ammattiin valmistuvien nuorten siirtymistä työelämään tuleekin tukea. Alalle valmistuvia nuoria työllistäviä yrittäjiä tulee tukea työllistämässä, ja nuorille itselleen tulee tarjota erityistä tukea oman yrityksen perustamiseen valmistumisen jälkeen. Koronan myötä moni kulttuurialan ammattilainen on vaihtanut alaa ja kulttuurialalle tarvitaan monenlaisia osaajia. Uusien ammattilaisten kouluttaminen, täydennyskoulutus ja osaamisen turvaaminen on tulevana vuosina erityisen tärkeää.

- Turvataan taide- ja kulttuurialojen toisen asteen opiskelupaikat. On tärkeää, että jokaiselle nuorelle löytyy mieluisa ja sopiva koulutuspolku. Nähdään luovan alan opinnot positiivisena osana opintopolkua, vaikka opiskelija ei työllistyisi suoraan taidealalle.
- Luodaan erityinen starttirahajärjestelmä itsensä työllistäville nuorille, jotka valmistuvat aloille, joissa ammatillisten taitojen harjaannuttaminen työelämän vaatimalle tasolle vie pidempään kuin toisen asteen koulutus.
- Kehitetään nivelvaiheen verkostoja ja kumppanuuksia opiskelevien ja jo työelämässä toimivien taiteilijoiden ja kulttuurialan toimijoiden välille.

Taidealojen korkeakoulutus ja tutkimus

Taidealojen koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on keskeinen osa suomalaista korkeakoulukenttää. Taiteen asema ja erityistarpeet tieteen rinnalla tulee muistaa korkeakouluja kehitettäessä ja määrärahoja jaettaessa. Suomalainen taidekoulutus on maailman huipputasoa, ja taiteen yliopistokoulutuksen erityinen vahvuus on taiteen ja tutkimuksen vahva side. Varsinaisen taidealojen korkeakoulutuksen lisäksi on tärkeää huolehtia myös yliopistotasoisesta taiteen tutkimuksesta, jota on vaivihkaa ajettu monessa yliopistossa alas.

Taidealojen korkeakoulutusta on ehdotettu keskitettäväksi nykyistä suurempiin yksiköihin, mutta keskittämisen sijaan tulee jatkossakin turvata taidekoulutuksen dialogisuus ja useiden saman alan koulukuntien ja koulutusohjelmien rinnakkaiselo. Samalla tulee pohtia, mitä taiteenaloja voitaisiin tuoda uusina avauksina taidekorkeakoulujen opetustarjontaan. Taidekoulutukseen sisältyvien työelämäopintojen ja nykyisellään vähäisen ammatillisen täydennyskoulutuksen tulee mahdollistaa taiteilijoille entistä monipuolisempi toiminta taide- ja kulttuurialalla, ohjaamatta kuitenkaan taitelijoita yksinomaan yrittäjiksi.

- Turvataan taidekoulutuksen korkea laatu kasvattamalla taidealan korkeakoulutuksen rahoitusta.
- Kehitetään taidealojen ja taiteen tutkimuksen opetusta tarjoavien korkeakoulujen koulutustarjontaa ja työnjakoa niiden oma-aloitteisen yhteistyön pohjalta, ilman

itsetarkoituksellista keskittämistä. Varmistetaan taiteiden tutkimuksen jatkuvuus ja laatu.

- Perustetaan pienille taiteen ja kulttuurin erikoisaloille koulutuskoordinaattorin toimi, joka toimisi Opetushallituksen tai opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa. Pienet erikoisalat ovat koulutuksen kustannusten vuoksi leikkausuhan alla, eivätkä alueellisesti ja paikallisesti toimivat oppilaitokset pysty kantamaan vastuuta koulutuksen valtakunnallisesta roolista.
- Kehitetään taidekoulutukseen kuuluvia työelämäopintoja ja ammatillista täydennyskoulutusta tarjoamaan laajasti erilaisia työelämävalmiuksia yrittäjyydestä, liiketoimintaosaamisesta ja ammatinharjoittamisesta tuottamiseen, projektinhallintaan ja kansainvälistymiseen.
- Tuetaan taiteen maailmasta nousevien luovien käytäntöjen tuomista muiden aineiden oppimiseen sekä korkeakoulujen sisällä että välillä.

Kulttuuri elinympäristössämme

Kulttuuri ja hyvinvointi

Kulttuuripalveluihin osallistuminen lisää tutkitusti osallisuuden tunnetta ja ehkäisee syrjäytymistä. Taide lisää myös koettua terveyttä ja parantaa elämänlaatua. Taide lisää itsetuntemusta ja tunnetaitoja, auttaa ratkomaan ristiriitoja ja vaikuttaa positiivisesti yhteisöjen kehittymiseen. Taidetta ja kulttuuria voidaan käyttää myös tavoitteellisesti hyvinvoinnin edistämiseen esimerkiksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Hyvinvointialueiden aloittaessa on hyödynnettävä mahdollisuus kehittää sosiaali- ja terveystalvueluita kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta. Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia. Kulttuuri edistää yhteisöllisyyttä, ehkäisee syrjäytymistä, antaa virikkeitä, tuo mielekkyyttä elämään, tukee mielenterveyttä sekä ylläpitää aktiivisuutta ja toimintakykyä.

Erityisen tärkeää on turvata niiden ihmisten yhdenvertainen oikeus kulttuuriin, jotka ovat pitkäaikaisen hoivan tai hoidon piirissä eivätkä pääse liikkumaan kotoa kulttuuripalveluiden luo. Kulttuuri parantaa asiakkaiden elämänlaatua, tukee hoitohenkilökunnan jaksamista ja keventää omaisten huolta.

- Otetaan taide ja kulttuuri kunnissa osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Vahvistetaan ihmisten kokemaa yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia varmistamalla, että kulttuuripalvelut ja kulttuuriharrastukset ovat kaikille saavutettavia.
- Huomioidaan kulttuurihyvinvointi osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuntien strategioissa ja hyvinvointikertomuksissa. Varmistetaan, että yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on saumatonta kulttuurihyvinvoinnin saralla.
- Laaditaan hyvinvointialueille kulttuurihyvinvointisuunnitelma, joka edistää taide- ja kulttuuritoimintaa sosiaali- ja terveystalvueluissa. Nimetään kulttuurihyvinvoinnista vastaava henkilö jokaiselle hyvinvointialueelle.

- Otetaan hyvinvointialueilla käyttöön kulttuurilähetteen. Laajennetaan Kaiku-kortti koko maahan ja tarjotaan sitä vähävaraisille sote-keskuksissa.
- Varataan hyvinvointialueiden budjetista rahaa kulttuurihyvinvoinnin ammattilaisten hyödyntämiseen. Viedään kulttuuria myös muualle, kuin perinteisiin tiloihin, esimerkiksi ikäihmisten palveluasumisyksiköihin. Vakiinnutetaan taiteilija sairaalassa ja terveystalouksissa -toiminta ja osoitetaan resursseja ammattimaisesti toteutetun taidetoiminnan järjestämiseksi pitkäjänteisesti ja kattavasti (esimerkiksi sairaalamuusikot, taiteilijaresidenssitoiminta, tanssikummit, sanataiteilijat ja sairaalaklovnit). Mahdollistetaan taiteilijoille pitkäkestoisia työskentelyjaksoja sote-alan toimintayksiköissä. Luodaan malleja, joissa taiteilija ja sote-ammattilainen toimivat työparina.
- Vahvistetaan taideterapioiden asemaa. Tunnistetaan ja otetaan nykyistä kattavammin käyttöön eri taideterapioiden mahdollisuudet osana hoitoa ja kuntoutusta. Potilaiden kokonaisvaltaisessa hoidossa hyödynnetään moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia taideterapeuttien, muiden terveystalouksissa työskentelevien taidealan ammattilaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten kesken.
- Tarjotaan julkisen sektorin työntekijöille kulttuuriseteleitä työhyvinvoinnin vahvistamiseksi. Kannustetaan yksityisiä työnantajia toimimaan samoin.
- Lisätään kulttuurihyvinvoinnin koulutusta ja tutkimusta.

Rakennetun ympäristön laatu

Viihtyisässä kaupungissa ja kylässä eri aikakausien kerrostumat näkyvät. Rakennetun ympäristön laatu – kaavoitus, arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu – vaikuttavat suuresti jokaisen asukkaan elämänlaatuun ja sitä kautta koko yhteiskunnan toimivuuteen. Arkkitehtuuri on merkittävä kulttuurin ja taiteen muoto, joka pitkälti määrittelee kustakin aikakaudesta myöhempiä aikoina muodostettavaa kokonaiskuva. Rakentamiseen liittyy merkittäviä ekologisia, taloudellisia ja taiteellisia panostuksia. Turvaamalla suunnittelijoille asianmukaiset ajalliset ja taloudelliset resurssit varmistetaan laadukas rakennettu ympäristö.

- Päivitetään valtakunnallista arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa säännöllisesti ja tehdään vastaavia ohjelmia kunnissa. Huomioidaan rakennetun ympäristön ilmastovaikutukset ja varmistetaan, että tavoitteet ovat linjassa ilmastotavoitteiden kanssa.
- Järjestetään julkisista kohteista avoimia arkkitehtuurikilpailuja ja pyritään lähtökohtaisesti toteuttamaan niiden voittajasuunnitelmia.
- Varmistetaan kaavoituksessa ja rakennuslupia myönnettäessä, että kaikki uudis- ja korjausrakentaminen toteutetaan parasta ympäristösuunnittelun ja arkkitehtuurin asiantuntemusta noudattaen. Huolehditaan siitä, että jokaisen hankkeen ympäristö- ja muiden vaikutusten arviointi tehdään täysimittaisesti lakien ja säädösten mukaan.
- Osallistetaan asukkaat suunnittelutyöhön rakentamisen suunnittelussa.
- Edistetään ekologisuutta kulttuurilaitosten ja rakennetun ympäristön materiaaleissa, energiaratkaisuissa ja hankinnoissa. Lisätään puurakentamista ja tuetaan siihen liittyvien innovaatioiden syntymistä.
- Suojellaan rakennusperintöä ja rakennetun ympäristön kerrostumia sallien samalla

uusien kerrostumien syntyminen.

Monimuotoinen kulttuuriperintö ja kestävä kehitys

Julkisen hallinnon tehtävä on varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus osallistua oman kulttuuriperintönsä vaalimiseen ja hyödyntämiseen. Ihmisille on luotava mahdollisuuksia luoda ja ylläpitää elävää kulttuuriperintöä osana kulttuurisia oikeuksia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä alkuperäiskansojen ja kulttuurivähemmistöjen oikeuksiin.

Kulttuuriperintökohteet – kiinteä ja aineeton kulttuuriomaisuus sekä perinnemaisemat – luovat ja ylläpitävät kulttuuri-identiteettiä, yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden tunnetta sekä yleistä elämänlaatua. Asiantuntemuksella toteutettu kaavoitus ja rakentaminen nostavat kulttuuriperintökohteiden arvoa ja koko alueen vetovoimaisuutta. Monissa suomalaisissa kulttuuriperintökohteissa on valtava korjausvelka.

Aineeton kulttuuriperintö siirtyy sukupolvelta toiselle ja luo tunteen identiteetistä ja jatkuvuudesta ja edistää kulttuurisen moninaisuuden ja inhimillisen luovuuden kunnioitusta. Kädentaidot, tarinat, juhlat ja tavat, esittävät taiteet sekä luontoon liittyvä tietotaito ovat oleellinen osa aineetonta kulttuuriperintöä.

Kestävään kehitykseen liittyvät arvot vaikuttavat enenevässä määrin ihmisten valintoihin. Aineettomat ja lähipalvelut lisäävät suosiotaan samalla kun kritiikki epäekologisia ratkaisuja kohtaan kasvaa. Myös kulttuuripalveluissa ja tuotteissa on hyödynnettävä ja edistettävä kierrättämistä ja kiertotalouden mahdollisuuksia.

- Toteutetaan kansallisten kulttuuriperintökohteiden listaaminen kansainvälisten sopimusten mukaisesti ja huomioidaan tällaisten kohteiden arvo kaavoitus- ja rakennustyössä.
- Parannetaan ymmärrystä kulttuuriperinnön kokonaisvaltaisesta merkityksestä ja vahvistetaan yleistä tahtoa sen säilyttämiseksi koulutuksen ja asennekasvatuksen avulla.
- Turvataan kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja kulttuuriperintökohteiden suojelun mahdollisuudet ja riittävät resurssit korjausvelan hoitamiseen. Hyödynnetään myös EU-rahoitusta.
- Huomioidaan aineeton elävä kulttuuriperintö vahvemmin kulttuuriperinnön tukemisessa. Nostetaan teemaa esiin kasvatuksessa ja koulutuksessa.
- Huomioidaan ilmastonmuutokseen varautumisessa sään ääri-ilmiöiden lisääntymisen vaikutukset arkeologisen kulttuuriperinnön säilymiseen ja museoiden kokoelmien turvallisuuteen.
- Huolehditaan kulttuuriperinnön saavutettavuudesta edistämällä digitointia.
- Huolehditaan kulttuuriperinnemaisemien ja muinaismuistoalueiden suojelusta.
- Kehitetään mittareita ekologisen jalanjäljen huomioimiseen kulttuurilaitosten rahoituksessa. Huomioidaan ekologisuus ja kestävä kehitys kulttuuristrategioissa päätöksenteon eri tasolla.

